

ISSN 2300-1062 (print)
ISSN 2353-7841 (online)

SPHERES OF CULTURE

Volume XIII

Lublin 2016

Journal
of Philology, History,
Social and Media Communication,
Political Science,
and
Cultural Studies

Branch of Ukrainian Studies
of Maria Curie-Sklodowska University in Lublin

SPHERES OF CULTURE

Volume XIII

Lublin 2016

Editor-in-Chief:

Prof. **Ihor Nabytovych**
(Maria Curie-Skłodowska University, Poland),

Editorial Board:

Prof. **Leonid Rudnytzky** (La Salle University in Philadelphia, USA)
Prof. **Arnold McMillan** (University of London, Great Britain),
Prof. **Siarhey Kavalou** (Maria Curie-Skłodowska University, Poland),
Prof. **Witold Kowalczyk** (Maria Curie-Skłodowska University, Poland),
Prof. **Volodymyr Antofiychuk** (Chernivtsi National University, Ukraine)
Prof. **Vyacheslav Rahoysha** (Belarusian National University in Minsk, Belarus'),
Prof. **Mihlas' Tychyna** (Belarusian National Academy of Science, Belarus'),
Prof. **Ivan Monolatiy** (Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ukraine)
Prof. **Ihor Sribnyak** (Borys Hrinchenko Kyiv University, Ukraine),
Prof. **Teresa Chynczewska-Hennel** (University of Białystok, Poland),
Prof. **Agnieszka Korniejenko** (Jagellonian University, Poland),
Prof. **Valentyna Sobol** (University of Warsaw, Poland),
Prof. **Yuriy Peleshenko** (Ukrainian National Academy of Science, Ukraine)
Head, Editorial Office **Iryna Nabytovych**

Scientific Reviewers of Volume XIII:**History and Cultural Studies**

Prof., Dr hab. **Maryna Paliyenko**, Ukraine
Prof., Dr hab. **Serhiy Seheda**, Poland
Prof., Dr hab. **Vitalii Telvak**, Ukraine

Political Science

Prof., Dr hab. **Ivan Monolatiy**, Ukraine
Prof., Dr hab. **Arkadyush Adamczyk**, Poland

Philology, Social and Media Communication

Prof., Dr hab. **Oleksandr Aleksandrov**, Ukraine
Prof., Dr hab. **Stefan Kozak**, Poland
Prof., Dr hab. **Yaroslav Polishchuk**, Ukraine
Prof., Dr hab. **Petro Mats'kiv**, Ukraine
Prof., Dr hab. **Oleh Tyshchenko**, Poland

Language Editing: English (*Iryna Nabytovych*), Polish (*Lubomyr Puszak*), Ukrainian (*Dzvenyslava Nabytovych*), Belarusian (*Siarhey Kavalou*), German (*Tetiana Monolatiy*)

PERMISSION TO REPRINT. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical photocopy, recording, or otherwise without prior written consent of the Editor-in-Chief. The editors assume no responsibility for statements of fact or opinion made by contributors.

ISSN 2300-1062 (print)
ISSN 2353-7841 (online)

Copyright © 2016 by the Branch of Ukrainian Studies of UMCS & Ihor Nabytovych
Lublin 20-0431, pl. Marii Curie-Skłodowskiej, 4 / 433, Poland
www.spheresofculture.umcs.lublin.pl

All rights reserved

Printed by *Ingvarr*, Lublin, Poland

CONTENTS

Philology

Carlos Pitel García. Evolution of the Andalusian Literature and Occurrences of Andalusia in the Picaresque Genre	28
Oleksandr Soletskyi. Emblematic Form as the Model of Meaning Making	33
Olena Matushek. The Identity of the Ukrainian Preacher of the 17 th Century	43
Oksana Savenko. Transformation of the Easter Story in Recitation of Andriy Skulskyi	51
Olha Zinchenko. Yakiv Markovych and His Reading Interests	56
Valentyn Maltsev. Hryhoriy Skovoroda's Versification in Scholarly Perception of Dmytro Chyzhevskyi	64
Oleksandr Boron. Modifications of the Genre of Novel in Creative Works by Taras Shevchenko	73
Maria Seneta. Spectrum of Different Ways of Reading of the Poem <i>Maria</i> by Taras Shevchenko: Text and Metatext	80
Oleh Bahan. Ivan Franko in Opinions of Mykola Yevshan	90
Ivanna Stefyuk. Poetics of First World War Image in Prose of Marko Cheremshyna	99
Nataliya Stetsyk. Typological Affinity of a Short Story by Les' Martovych <i>Vidmina</i> and a Novels by Osyp Shpytko <i>Vyrid</i>	108
Iryna Dmytriv. Idea of Happiness in the <i>Great Harmony</i> by Bohdan Ihor Antonych	116

Maryna Fizhdeliuk. Syncretism of Mythological and Christian Principles in Prose of Hnat Hhotkevych	129
Olesia Zvarych. Sava Through the Looking Glass: the Problem of Split Personality in the Short Story <i>The Tamed Gaydamaka</i> by V. Domontovych	137
Vadym Vasylenko. Between “Imperial Mother” and “Colonial Father”: Generation Trauma in the Story by Olha Mak <i>Chudasyy (Wonderer)</i>	146
Svitlana Lushchii. Modernist Trends in Ukrainian Diaspora Novels in 1960’s – 1980’s: The New-York Group Prose	155
Tetiana Tkachenko. The Human’s Self-Discovery in the Prose of Marta Tarnavska	164
Iryna Zelenenka. Ukraine in Vasyl’ Stus and Taras Melnychuk’s Verses: Traditions of Taras Shevchenko	175
Olena Fedosiy. Verbal Immediacy of Short Stories of Halyna Tarasiuk	184
Svitlana Vardevanian. The Hell of <i>Moskoviada</i> or Dante’s <i>Divine Comedy</i> as a Primary Plot of Yuriy Andrukhovych’s Novel	189
Oleksandra Cherniavska. Author’s Modifications of Sources of Ukrainian Fantasy in Literary Works of Contemporary Writers	197
Volodymyr Danylenko. A New Hero of Ukrainian Literature and Return to Europe (Novel by Sofia Maydanska <i>The Earthquake</i>)	202
Yaroslav Polishchuk. Transformational Trends in the Contemporary Ukrainian Literature	209
Liudmyla Lutsenko. Eliza Haywood: In Search of a Polyphony of Voices	217
Iryna Pupurs. The Imagological Position and Romantic Orientalism	224
Olha Poroniuk. London Text of the English Literature: Genesis and History	232
Olena Kravets. The Specificity of “History” Concept in the John Updike’s Novelistic Works	240

Olena Titarenko. Subject Narrative Representations in the “Metanovel” (<i>T</i> by Victor Pelevin)	247
Madlen Shulhun. Andrzej Stasiuk’s <i>Logbook</i> : Symbolic Code of Travel	256
Yevhen Shkurov. Ontology of Science Fiction Image	263
Yanina Yuchymuk. Mimetic Musical Ekphrasis in Postmodern Novel as a Temporality Instrument	272
Yaroslav Radevych-Vynnytskyi. Linguicide: Phenomenon, Term, Policy	279
Maria Tsurkan. Personal Names as a Means of National and Social Stylization in Prose of Bukovinian Writers	288
Kostiantyn Ivanochko. Accentuate Structural Features of Verbatives of the Eighth Grade (With Full Vowel Sound Combination <i>-ere-</i> , <i>-ele-</i>) in South-Western Dialects of Ukrainian Language	296
Roman Statsiuk. Lexical Semantic Characteristics of Military Terminology of Modern Standard Arabic	308

History

Olha Kozachok. Factor of Galician Principality in the Relations of Hungary and Byzantium in the Second Half of the 12 th Century	318
Oleksandra Luzhetska, Leonid Tymoshenko. Little-Known Ukrainians – Ivan Franko’s Teachers	325
Vladyslav Boyechko. Formation of Internal Preconditions of the Second Polish Commonwealth Revival (The End of the 19 th – the Beginning of the 20 th Century)	340
Roman Danylenko. The Role of the Red Terror in the Establishment of Soviet Government in Ukraine in 1919	348
Iryna Levchuk. The Role of Women’s Organizations of Interwar Poland in the International Women’s Movement	358

Natalia Shudliak. The Reflection of the Folk Religiousness in the 1920s in Ukraine on the Pages of «Etnografichnyi Visnyk»	369
Viktoriya Kalytvianska. Analysis of the Political Situation in the USSR in 1930's in Victor Danilov Researches	377
Vasyl Ilnytskyi. Officers and Under Officers Schools' Functioning in VO-4 "Hoverlia" (1943 – 1944)	384
Yuliya Kyrychenko. The Concept of Ukrainian Ethnogenesis in Ukrainian Historiography in 50s – 80s of the 20 th Century	392
Ihor Reznik. The Development of the Banking System of Ukraine in 2014 – 2015 and the Role of International Organizations in its Restoration	400

Cultural Studies

Volodymyr Aleksandrovych. Herman Han Hyse – the Apprentice of Martin Kober	410
Oleh Rybchynskyi. Market Square of Historical Town as a Generator of Cultural Narrative	416
Liliya Tereshchenko-Kaydan. Library of Athos Monastery Hilandar – Treasury of Ukrainian Manuscript	426
Olena Aphonina. Code and Coding in Myths	413
Hanna Sokil. Conceptual Foundations of Ukrainian Folklore in the Shevchenko Scientific Society	440
Oksana Overchuk. Phenomena of Rural Lifestyle in Folklore Texts: Research Apperception	449
Mariya Bahlay. Kupala Tree (Rite Tree) as Main Attribute of Celebrating Ivan Kupalo on Historical and Ethnographical Territories of Volhynia	455
Liliya Ivanevych. The Regional Peculiarities of the Traditional Wedding Clothes of the Ukrainians from Podillia	466

Romania Burak. Folklorism of Taras Shevchenko's Early Works: Scientific Critical Perception of Poet's Contemporaries	478
Antoniy Moysey. Mykhaylo Hrushevskyi Research Concept of Ukrainian Calendar Ritualism	488
Volodymyr Borysiak. Ukrainian Theater in Lviv from 1800 till 1900	495
Iryna Yan. Cultural and Artistic Connections of Slobozhanshchyna of the Last Third of the 19 th – Beginning of 20 th Century	505
Iryna Dundiak. The Church Art in Western Ukraine of 21 th Century and the Problem of Kitsch	512
Nataliya Yankovska. Expressive Functions of Opera Citation in Contemporary Cinematography	520
Svitlana Zaria. Advertising Clips with the National Motifs as Bright Cultural Phenomenon of Modern Ukraine	527
Bohdana Matviychuk. Advertisement in Modern Ukraine as a Result of the Post-Cultural Experience Contamination	533
Vitaliy Radziyevskiy. The Infraculture of Body Transformation in the Art Context	539
Ivanna Tsutsman. Historical and Cultural Heritage of Pokuttia in the Structure of Tourism Sphere of the Region	547

Musical Studies

Khrystyna Kazymyryv. The Tragedy of <i>The Earth</i> Mythologeme in Ukrainian Music by Taras Shevchenko's Poetry	558
Zhanna Zvarychuk. The Formation of Performing Traditions of Przemyśl Choir School and Its Role in the Development of Galicia Spiritual Culture in the 19 th Century	565

Nataliya Marusyk. Cultural Influence of Rhythm and Plastic on Professional Education and Choreographic Training of the Ukrainian and Polish Communities in Eastern Galicia	572
Lesya Mykulanynets. Petro Myloslavskyi Conducting Work in the Development of Transcarpathian Folk Choir	577
Yaroslava Bardashevsk. Some Aspects of Perception of Ukrainian Composers` Works in a Sacred Space	584

Social and Media Communication

Ivan Tsyperdiuk. «Vatican» Radio as an Object in the Soviet Union Ideological War	592
Paraskoviya Dvorianyn. Regional Television News in Ukraine Information Space	601
Illia Khomenko. Comparative Analysis of Opportunities Extrapolation of Documentary Broadcasting and Radio Drama (On Materials of Experimental Series of Ukrainian Radio)	610

Politology

Halyna Varkhov. Political Groups of the European Parliament: the Concept and Basic Principles of Functioning	620
Yulia Nasadiuk (Rovbut’). Actualization of Ukrainian Political Values Change in Globalization Conditions	627

Reviews

Between Tradition and Influence of the West Yaroslav Polishchuk, <i>Ukrainian Crossroads. Research</i> [In the Polish language], Białystok: Białystok University 2015, 174 pp. (Tetiana Meyzerska)	634
--	-----

- Joseph Roth's Prose in the Context of Intertextuality
Tetiana Monolatiy, *The Everyday Life Poetics. Joseph Roth's Prose as Intertext*
[In the Ukrainian language], Ivano-Frankivsk: Lileya-NV 2015, 240 pp.)
(Oleksiy Sinchenko) 638
- Stepan Khorob's "Caught Glimpses"
Stepan Khorob, *Caught Glimpses (Articles, Portraits, Interviews, Reviews, Critiques)*
[In the Ukrainian language], Ivano-Frankivsk: Misto-NV 2015, 416 pp.
(Roman Holod) 642
- The Euromaidan in the Vision of the Poles
The Revolution of Dignity. The Ukrainian Euromaidan 2013 – 2014
[In the Polish language] / Ed. by Gregory Skrukwa, Marta Studenna-Skrukwa,
Poznan: Adam Marszałek Publishing House 2015, 221 pp.
(Lidiya Lazurko) 647
- A Story of Mykola Andrusiak
Cheban Maryna, *Mykola Andrusiak. A Story of Historian* [In the Ukrainian
language], Lviv: National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of Ukrainian
Studies named I. Kryp'yakevych 2015, 365 pp.
(Vitalii Telvak) 652

CONTENTS

Philology

Carlos Pitel García. Evolution of the Andalusian Literature and Occurrences of Andalusia in the Picaresque Genre	20
Олександр Солецький. Емблематична форма як модель смислотворення	33
Олена Матушек. Ідентичність українського проповідника другої половини XVII століття	43
Оксана Савенко. Трансформація великоднього сюжету у деклямації Андрія Скульського	51
Ольга Зінченко. Яків Маркович і його читацькі інтереси	56
Валентин Мальцев. Вірш Григорія Сковороди у науковій рецепції Дмитра Чижевського	64
Олександр Боронь. Модифікації жанру повісті у творчості Тараса Шевченка	73
Марія Сенета. Межа різночитань поеми <i>Марія</i> Тараса Шевченка: текст і метатекст	80
Олег Баган. Іван Франко в оцінках Миколи Євшана	90
Іванна Стеф'юк. Поетика образу Першої світової війни у прозі Марка Черемшини	99
Наталія Стецик. Типологічна спорідненість новели Леся Мартовича <i>Відміна</i> та роману Осипа Шпитка <i>Вирід</i>	108
Ірина Дмитрів. Візія щастя у <i>Великій гармонії</i> Богдана Ігоря Антонича	116

Марина Фіжделюк. Синкретизм мітологічного та християнського начал у прозі Гната Хоткевича	129
Олеся Зварич. Сава у задзеркаллі: проблема роздвоєної особистости у новелі В. Домонтовича <i>Приборканий гайдамака</i>	137
Вадим Василенко. Між “імперською матір’ю” та “колоніальним батьком”: генераційна травма у повісті <i>Чудасій</i> Ольги Мак	146
Світлана Луцій. Модерністські тенденції романістики української діаспори 1960 - 1980-х років: проза Нью-Йоркської групи	155
Тетяна Ткаченко. Самопізнання людини у прозі Марти Тарнавської	164
Ірина Зелененька. Україна у віршах Василя Стуса й Тараса Мельничука: традиції Тараса Шевченка	175
Olena Fedosiy. Verbal Immediacy of Short Stories of Halyna Tarasiuk	184
Світлана Вардеванян. Пекло <i>Московіяди</i> , або Дантова <i>Божественна комедія</i> як протосюжет роману Юрія Андруховича	189
Олександра Чернявська. Авторські модифікації джерел українського фентезі у творчості сучасних письменників	197
Володимир Даниленко. Новий герой української літератури і повернення до Європи (за романом Софії Майданської <i>Землетрус</i>)	202
Ярослав Поліщук. Трансформаційні тенденції в сучасній українській літературі	209
Людмила Луценко. Еліза Гейвуд: у пошуках поліфонії голосів	217
Ірина Пупурс. Імагологічна позиція та романтичний орієнталізм	224
Ольга Поронюк. Лондонський текст англійської літератури: генеза та історія	232
Олена Кравець. Специфіка концепту «історія» в романній творчості Джона Апдайка	240

Олена Тітаренко. Суб'єктно-нарративні репрезентації у "метаромані" (Т Віктора Пелєвіна)	247
Мадлен Шульгун. <i>Корабельний щоденник</i> Анджея Стасюка: код подорожі	256
Євген Шкуров. Онтологія науково-фантастичного образу	263
Яніна Юхимук. Міметичний музичний екфразис у постмодерністському романі як засіб темпоральности тексту	272
Ярослав Радевич-Винницький. Лінгвоцид: явище, термін, політика	279
Марія Цуркан. Власні назви як засіб етнонаціональної та соціальної стилізації у прозових творах письменників Буковини	288
Костянтин Іваночко. Акцентуаційні особливості вербативів восьмої структурної класи (3 повноголосними звукосполученнями <i>-ере-, -еле-</i>) у південно-західних говорах української мови	296
Роман Стацюк. Лексико-семантичні особливості військової термінології сучасної арабської літературної мови	308

History

Olha Kozachok. Factor of Galician Principality in the Relations of Hungary and Byzantium in the Second Half of the 12 th Century	318
Олександра Лужецька, Леонід Тимошенко. Маловідомі українці – вчителі Івана Франка	325
Владислав Боєчко. Формування внутрішніх передумов відродження Другої Речі Посполитої кінця ХІХ – початку ХХ століття	340
Роман Даниленко. Роль червоного терору у встановленні советської влади в Україні в 1919 р.	348
Ірина Левчук. Діяльність жіночих організацій міжвоєнної Польщі в міжнародному жіночому русі	358

Наталія Шудляк. Відображення народної релігійності у 1920-х роках в Україні на сторінках «Етнографічного вісника»	369
Вікторія Калитвянська. Аналіз політичної ситуації в ССРСР у 1930-их роках крізь призму досліджень Віктора Данілова	377
Василь Ільницький. Функціонування старшинських і підстаршинських шкіл у ВО-4 “Говерля” (1943 – 1944)	384
Юлія Кириченко. Концепція етногенезу українців в українській історіографії 50-х – 80-х років ХХ століття	392
Ігор Резнік. Розвиток банківської системи України у 2014 – 2015 роках та роль міжнародних організацій у її відновленні	400

Cultural Studies

Wołodymyr Aleksandrowycz. Herman Han uczniem Marcina Mikołaja Kobera	410
Олег Рибчинський. Ринкова площа історичного міста як генератор наративів культури	416
Liliya Tereshchenko-Kaydan. Library of Athos Monastery Hilandar – Treasury of Ukrainian Manuscript	426
Олена Афоніна. Код і кодування у міті	431
Ганна Сокіл. Концептуальні засади української фольклористики в Науковому Товаристві імені Шевченка	440
Оксана Оверчук. Феномени селянського побуту у фольклорному тексті: дослідницька апперцепція	449
Марія Баглай. Купальське деревце як головний атрибут святкування Івана Купайла на теренах історико-етнографічної Волині	455
Лілія Іваневич. Регіональні особливості традиційного весільного вбрання українців Поділля	466

Романія Бурак. Фольклоризм ранньої творчості Тараса Шевченка: науково-критична рецепція сучасників поета	478
Антоній Мойсей. Концепція дослідження Михайла Грушевського календарної обрядовості українців	488
Wołodymyr Borysiak. Ukraiński teatr we Lwowie w latach 1800 – 1900	495
Ірина Ян. Культурно-мистецькі зв'язки Слобожанщини останньої третини ХІХ – початку ХХ століття	505
Ірина Дундяк. Західноукраїнське церковне мистецтво ХХІ століття і проблема кітчю	512
Наталя Янковська. Виразальні функції оперної цитати у сучасному кінематографі	520
Світлана Заря. Реклямні ролики з національною тематикою як яскравий культурний феномен сучасної України	527
Богдана Матвійчук. Рекляма у сучасній Україні – результат контамінації посткультурного досвіду	533
Віталій Радзівеський. Інфракультура трансформації тіл у мистецькому контексті	539
Іванна Цуцман. Історико-культурна спадщина Покуття у структурі туристичної галузі регіону	547

Musical Studies

Chrystyna Kazymyriw. Tragizm mitologemy <i>ziemia</i> w muzycznych utworach ukraińskich według poezji Tarasa Szewczenki	588
Żanna Zwaryczuk. Kształtowanie tradycji wykonawczych Przemyskiej Szkoły Chóralnej oraz ich znaczenie w rozwoju kultury duchowej Galicji ХІХ wieku	565
Natalija Marusyk. Kulturologiczny wpływ rytmoplastyki na kształcenie zawodowe oraz szkolenie choreograficzne społeczności ukraińskiej i polskiej Galicji Wschodniej	572

Леся Микуланинець. Диригентська діяльність Петра Милославського у розвитку Закарпатського народного хору 577

Ярослава Бардашевська. Деякі аспекти сприйняття творів українських композиторів у сакральному просторі 584

Social and Media Communication

Іван Ципердюк. Радіо «Ватикан» як об'єкт в ідеологічній війні з боку СССР 592

Парасковія Дворянин. Новини регіонального телебачення в інформаційному просторі України 601

Ілля Хоменко. Порівняльний аналіз екстраполяційних можливостей документального радіомовлення і радіодрами (на матеріалі експериментальних серіалів Українського радіо) 610

Politology

Галина Вархов. Політичні групи європейського парламенту: поняття та основні принципи функціонування 620

Юлія Насадюк (Ровбуть). Актуалізація зміни політичних цінностей українців в умовах глобалізації 627

Reviews

Поміж традицією та впливами Заходу
Jarosław Poliszczuk, *Українське розстає. Studia*, Białystok: Uniwersytet w Białymstoku 2015, 174 s. (Seria: Przełomy/Pogranicza. Studia Literackie, Tom XI).
(Тетяна Мейзерська) 634

Проза Йозефа Рота в інтертекстуальному контексті
Тетяна Монолатій, *Поетика повсякденності. Проза Йозефа Рота як інтертекст*, Івано-Франківськ: Лілея-НВ; Галицько-Українська Накладня ім. Якова Оренштайна 2015, 240 с.
(Олексій Сінченко) 638

wieloaspektowy na system edukacji przedszkolnej, kształcenia ogólnego, specjalne muzyczne i choreograficzne szkolenie społeczności ukraińskiej i polskiej w Galicji Wschodniej. W każdym z nich realizowały potencjał kreatywny następcy Emile'a Jacques-Dalcroze'a – absolwenci jego kursu w Dreźnie, Hellerau, Genewie, licznych placówek kształceniowych, założonych przez jego uczniów w innych krajach.

Bibliography and Notes

1. Волконский С., *Ритмическая гимнастика*, [в:] *Листки Курсов ритмической гимнастики* 1914, № 4, с. 47.
2. Завалко Катерина, *Музично-ритмічне виховання за системою Еміля Жак-Далькроза*, [у:] *Музичний керівник*, Київ 2012, № 7, с. 7-10.
3. Жак-Далькроз Эмиль, *Ритм*, Москва 2002, 248 с.
4. Кияновська Любов, *Забутий... Василь Барвінський – трагічна фігура радянської політичної шахівниці*, «Львівська газета» 2013, 16.03.

5. Леонтьева О., *Карл Орф*, Москва: Музыка 1984, 334 с.

6. Пастернакова Марія, *Українська жінка в хореографії*, Вінніпег-Едмонтон 1963, 213 с.

7. Пастух Віталіна, *Сценічна хореографічна культура Східної Галичини 20 – 30-х років ХХ століття*: автореферат дисертації ... кандидата мистецтвознавства, 17.00.01, Київ 1999, 20 с.

8. *Пропам'ятна книга гімназії Сестер Василіянок у Львові*, Львів: Основа 1995, 270 с.

9. Суховерська Оксана, *Рухові забави та ігри: З мелодіями й примовками*, Львів: Свічадо 2007, 124 с.

10. Фондера Р., *Формування української хореографічної освіти в західній діаспорі у 20 – 80-х рр. ХХ ст.*, [у:] *Вісник. Мистецтвознавство*, Київ 2009, № 20, с. 109-117.

11. Шторк К., *Система Далькроза*, Петроград 1924, 134 с.

12. Tacakiewicz-Lipińska Jolanta Zofia, *Z. Zofia z Jarockich Świątkowską*, Web. 12.11.2015. <<http://www.lwow.com.pl/swiatkowska/zofia.html>>.

Lesya Mykulanynets

**PETRO MYLOSLAVSKYI CONDUCTING WORK
IN THE DEVELOPMENT OF TRANSCARPATHIAN FOLK CHOIR**

Mukachevo State University, Ukraine

Леся Микуланинець

**ДИРИГЕНТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕТРА МИЛОСЛАВСЬКОГО
У РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОГО НАРОДНОГО ХОРУ**

Abstract: The peculiarities of Petro Myloslavskyi conducting work in the aspect of establishment and development of Transcarpathian folk choir have been characterized in the article. The author revealed creative principles of the group that was formed by P. Myloslavskyi and based on combining Transcarpathian (Ukrainian) folk-song principles and features of Ukrainian and Czech professional choir art. The researcher elucidates main positions of repertoire policy, which embodied two lines: sample implementation of folk-song culture and academic art; shows major achievements of Transcarpathian folk choir.

Keywords: Petro Myloslavskyi, Transcarpathian folk choir, professional art, folk-song culture

На сучасному етапі розвитку мистецтвознавчої науки велика роль відводиться вивченню культури різних регіонів Європи через розкриття творчості провідних музикантів. Ця проблема знайшла своє втілення у чисельних статтях про діяльність окремих музикантів і мистецьких колективів, у рецензіях на концерти тощо. Особливо актуальним у даному аспекті є осмислення специфіки мистецького життя України ХХ століття – найбільш складного і суперечливого періоду в її історії.

Дослідження специфіки творчого шляху конкретного мистця в аспекті розвитку певного творчого

колективу є необхідною умовою розуміння епохи, її основних ідеалів, і є деяким відображенням історичних та соціально-культурних подій. Окрім того праці, присвячені даній проблематиці, стають методологічною базою для досягнення особливостей розвитку окремого національного мистецтва, розуміння основних творчих позицій провідних мистецьких колективів та окремих виконавців.

Із здобуттям Україною незалежності активізувався інтерес до вивчення культури різних регіонів країни. При значній кількості регіональних досліджень актуальною на сьогодні залишається проблема

дослідження професійного музичного мистецтва Закарпаття другої половини ХХ. Посилює необхідність більш предметного вивчення культури краю наявність великої кількості яскравих постатей. Серед них фундатор і керівник Закарпатського народного хору – Петро Милославський, з іменем якого пов'язаний значний період у розвитку професійного музичного мистецтва регіону.

Значущість його музичної діяльності неодноразово привертала увагу відомих музикантів та мистецтвознавців: В. Гайдука, В. Гошовського, О. Гріна, М. Кречка, Т. Росул, В. Теличка, І. Хланти та ін., які у своїх публікаціях розкрили особливості становлення мистця, його творчі принципи, а також високо оцінили діяльність диригента у формуванні професійних засад закарпатського хорового мистецтва. Однак, виявлення характерних рис диригентської роботи П. Милославського у контексті розвитку Закарпатського народного хору поки що не стало предметом дослідження науковців. Заповнення даної прогалини є метою запропонованої статті.

Становлення Закарпатського народного хору (1946 рік) тісно пов'язано із діяльністю його першого художнього керівника – Петра Милославського, який приніс у музичну культуру Закарпаття професійні хорові традиції, які синтезував із принципами закарпатського народного хорового виконавства. Творче формування П. Милославського відбувалося у школі хорового співу та диригування А. Архангельського. Від цього диригента П. Милославський успадкував принципи

праці із хором, в основному це стосувалося роботи над звуком, способам розучування із артистами нової програми, виховання артистичної сміливості та самостійності, а також деяких методів обробки народної пісні.

У 1920 роках П. Милославський емігрував до Праги. У цей період його професійна майстерність досягає творчої зрілості.

1933 року на запрошення музично-драматичного товариства «Боян» Петро Милославський переїжджає на Закарпаття і активно включається в музичне життя краю. Крім керівництва хором товариства, він очолює аматорський колектив у селі Середнє. Тут він знайомиться із народними регіональними та словацькими хоровими традиціями, опановує особливості народної пісні регіону, що значно допомогло йому в подальшому у роботі із Закарпатським народним хором.

Кульмінація диригентської діяльності П. Милославського припадає на час, коли він працює на посаді художнього керівника і головного диригента Закарпатського народного хору. Він очолив колектив, у якому майже всі артисти не мали музичної освіти. І хоча їх спів відображав специфічну закарпатську манеру виконання, відтворював колоритність пісень краю, але необхідно було працювати над вдосконаленням професійної майстерності та виконавського рівня. За ініціативи Петра Милославського зі співаками проводились уроки із сольфеджіо та установки голосу.

Глибоке знання маестро теорії музики вплинуло на роботу з хором. Диригент вчив співаків професійно

підходити до виконання творів, розкривати їх зміст через виявлення та підкреслення певних гармонічних, фактурних та тембрових особливостей. Слід відмітити, що такий підхід є домінуючою рисою празької виконавської школи, головні принципи якої були засвоєні П. Милославським у 30-ті роки ХХ століття.

На етапі формування Закарпатського народного хору необхідно було знайти творчий стиль, підібрати репертуар, який би зміг показати все багатство народної пісні регіону та сприяв би професійному зростанню колективу. П. Милославський заклав дві основні репертуарні лінії хору. Перша базувалась на виконанні українських народних пісень Закарпаття та пісень різних етносів краю. Її втіленню сприяла фольклористична діяльність П. Милославського, у рамках якої він їздив у експедиції та вивчав найдавніші плясти закарпатської народної творчості. Найтиповіші і найцікавіші його зразки в обробках П. Милославського входили до концертних програм колективу. Друга лінія була перейнята від О. Архангельського та ґрунтувалась на хоровій клясиці. Саме через її спів П. Милославський прищеплював артистам навички вокально-хорової культури та вокально-хорової техніки.

Включення до арсеналу народного хору зразків академічної музики відображає також тенденцію українських професійних колективів. За таким самим принципом будували свою репертуарну політику більшість українських народних хорів, зокрема хор ім. Верьовки, Державний український ансамбль пісні і танцю під керівництвом Л. Черни-

шової. Тобто у такому ракурсі можна говорити про відображення у творчості Закарпатського народного хору тенденцій українського професійного виконавства.

Звичайно, у репертуарі колективу були і обов'язкові політично заангажовані твори, виконання яких було зумовлено владними вимогами. Та П. Милославський намагався у концертах хору представити якомога більше закарпатських пісень. Через свою творчу позицію він неодноразово піддавався критиці. Для прикладу наведемо витяг із справи № 28 наказів по обласному відділу мистецтв при закарпатському облвиконкомі міста Ужгород за 1948 рік: «Закарпатський хор побудував свій репертуар дуже однобоко. В ньому переважають закарпатські пісні, які часто мають лише етнографічний інтерес і мало або зовсім не перегукуються із нашою дійсністю» [2, арк. 7].

Переданню специфіки закарпатського колориту сприяв принцип відбору диригентом співаків до хору, які були для нього взірцями народного звучання (тенорового – співак І. Сенін, сопранового – Т. Бартафай). Маєстро вивчав манеру архаїчного народного співу, підлаштував під його виконавські особливості, зокрема специфіку тембру, вокальну лінію колективу.

Крім голосових даних та відчуття закарпатського колориту, важливим для маєстро була внутрішня інтелігентність артиста. Диригент вважав, що тільки такі виконавці зможуть передати все багатство його душі. Через індивідуальність кожного співака, яка зливається в єдиний потік хору, можна відобра-

зити народну пісенну специфіку певного регіону.

Звучання хору під керівництвом П. Милославського (збереглися архівні записи виступів) вирізнялося яскравістю, темпераментністю. Воно передавало особливі мовні акценти, притаманні закарпатським діалектам. Текст пісень вимовлявся архаїчним закарпатським діалектом, із словацьким забарвленням.

Збереження та показ етнокультурних особливостей народних пісень краю виражалися і через особливості хорових обробок, зроблених П. Милославським. Основними їх рисами є:

- передання закарпатського темпераменту та психологічного складу, що проявляються через дві основні характеристики закарпатського менталітету – експресивність та глибокий ліризм. Звідси часте компонування пісень за контрастним принципом, коли після ліричної, задушевної, а іноді і трагічної пісні іде контрастна жартівлива, з прихованим драматизмом;

- підкреслення закарпатського колориту через показ типових мелодичних та ритмічних зворотів, притаманних закарпатським пісням;

- відсутність складної хорової фактури, побудова її за таким принципом, який сприяє чистоті виконання, не обтяжуючи голоси хористів.

Своєю діяльністю в жанрі обробок народних пісень Петро Милославський заклав основні професійні принципи, які стали взірцем для багатьох закарпатських музикантів.

Уже перший виступ Закарпатського ансамблю пісні і танцю (саме

так називався колектив із 1945 по 1946 рік) спричинив мистецький резонанс. Один із рецензентів писав: «кожна пісня у виконанні ансамблю викликала гаряче захоплення публіки. І нехай на першому концерті ще були відсутні спеціальні декорації і тлом служило полотно із п'єси І. Франка *Украдене щастя*, а не художня панорама Карпатських гір, – все одно глядач був зачарований багатством красок костюмів, чудовими жіночими і чоловічими головами, прекрасним виконанням народних танців» [8, 4].

Відразу після свого першого виступу Закарпатський ансамбль пісні і танцю поїхав у турне. Він побував із концертами у Києві, Харкові, Одесі, містах Донбасу і показав особливу специфіку закарпатського народного музичного мистецтва у різних куточках тодішньої республіки. Колектив значно покращив свій професійний рівень, через творчу співпрацю з іншими колективами та диригентами, збагатився новими творчими принципами, ознайомився із фольклорними зразками пісенної культури різних етносів та різними професійними і народними хоровими виконавськими школами.

Активна гастрольна діяльність, робота над професійним удосконаленням, підготовка нових концертних програм сприяли тому, що вже за досить короткий час Закарпатський народний хор став мистецькою візитівкою краю. Його концерти проходили із великим успіхом, про це свідчить хоча б відгук Харківської обласної філармонії: «Перша подорож молодого колективу Закарпатського ансамблю пісні і танцю глибоко зацікавила, будучи

демонстрацією народної творчості наймолодшої області Советського союзу. Ансамбль цікавий своєю своєрідністю і безпосередністю, своїм репертуаром і виконанням [...]. Художній керівник і головний диригент ансамблю П. Милославський веде хор твердо і вміло, показуючи високу культуру і гарний смак у доборі репертуару і зберігаючи народний колорит гуцульських пісень. Під його керуванням хорові номери звучать злагоджено, виразно, із великим почуттям, із достатньою міццю, не дивлячись на те, що ансамбль невеликий» [1, арк. 4-5].

Григорій Верьовка у своїх відгуках про виступ у Києві зазначає: «Концерти Закарпатського ансамблю, що відбулися у Колонному залі Київської філармонії, є визначною подією у музичному житті столиці України [...]. Хорове виконання відзначається хорошим, стійким ладом і ансамблем. Це особливо відчувається в піснях, виконуваних без супроводу» [9, 14].

1948 року хор був запрошений до Москви. Тут концерти пройшли з великим успіхом. Відбулися численні зустрічі з відомими музикантами, провідними мистецькими колективами. Рецензія у московській газеті відмічала, що діяльність Закарпатського народного хору має велике значення для популяризації українських народних пісень та хорових творів інших народів. Репертуар колективу постійно розширюється – від двоголосних народних коломийок до складних оперних хорових уривків, клясичних хорів [1, арк. 8].

Важливою у творчій біографії хору стала співпраця із видатним оперним співаком Іваном Козлов-

ським, з яким хор виконав пісні *Гей, на високій полонині, Реве та стогне Дніпр широкий, Їхав козак на війноньку, Степь да степь кругом (Степ та степ навколо), Вечерний звон (Вечірний дзвін)*.

1949 року Закарпатський народний хор взяв участь у концертах з нагоди річниці возз'єднання України, які відбулися у Києві. Колектив виступив на одній сцені із прославленими майстрами музичного мистецтва, такими як: заслужена капела «Думка», Державний ансамбль пісні і танцю України, Державний симфонічний оркестро України під керівництвом Н. Рахліна, з провідними співаками. Участь у такому престижному концерті стала визнанням у професійних музичних колах майстерності молодого колективу.

Хор виконав закарпатську народну пісню *Гей, на високій полонині*, твір Мельцера *На захисті миру*, танець *Тропотянка*, закарпатські коломийки. Рецензія у газеті «Правда України» відмітила значення Петра Милославського у професійному зростанні колективу: «Велику роботу провів з хором його досвідчений художній керівник П. Милославський. Він дбайливо займається з кожним учасником хору, прищеплює культуру виконання талановитій молоді, багато працює над підбором серйозного різноманітного репертуару» [9, 15].

Майже після кожної гастрольної поїздки колективу на адресу Закарпатської обласної філармонії приходили подяки за яскраві виступи. До прикладу наведемо відгук Одеської обласної державної філармонії: «Концерти Закарпатського народного хору пройшли на висо-

кому художньому рівні і викликали великий інтерес музичної спільноти міста Одеси. Вони показали, що п'ятирічна творча діяльність дала значні результати, які виразились у великій майстерності всього колективу артистів хору, який плідно розвивається під керівництвом П. Милославського» [1, арк. 5].

Коли у 1951 році Закарпатський хор представляв народне мистецтво свого краю у Декаді української літератури і мистецтва у столиці імперії, один із рецензентів у типовому стилі соціалістичного реалізму писав: «Яскравим і барвистим був виступ Закарпатського народно-хору. В його чудових, своєрідних піснях, темпераментних танцях відбито щастя трудящих Закарпаття, воз'єднання з матір'ю Батьківщиною [7, 4]».

За перше десятиріччя свого творчого шляху колектив відвідав міста України (Харків, Ворошиловград, Донецьк, Дніпропетровськ, Київ, Одесу) та інших республік імперії. Музиканти не тільки показали найкращі здобутки закарпатського мистецтва, а й ознайомились із культурою тих міст та країн, в яких вони гастролювали. Мистецькі враження втілились у творчості та збагатили її новими виконавськими принципами. Завдяки гастролям значно розширився репертуар колективу, до якого було включено музичні композиції тих регіонів, у які приїжджали закарпатські музиканти.

Закарпаття у свою чергу також значно збагатило музичну культуру інших народів. Самобутність та неповторність, екзотичність музичного мистецтва краю зачарували всіх, хто слухав виступи за-

карпатців. Велике зацікавлення викликав і музичний фольклор. Про це свідчать, наприклад, спогади Михайла Кречка про гастролі хору: «Виступи хору на Кавказі користувалися незмінним успіхом, а закарпатці, в свою чергу, із захопленням знайомились то з тужливими, то з вогненно-темпераментним, але завжди чарівним фольклором і мистецтвом народів цього краю... Між Закарпатським народним хором і творчими колективами Закавказзя зав'язалась міцна творча дружба. Кавказці запозичили у своїх нових друзів пісні і танці, які їм найбільше сподобались, а закарпатці збагатили свій репертуар піснями народів Кавказу» [9, 16].

За досить короткий період колектив здобув значних творчих успіхів. Через діяльність хору із народно-пісенною культурою Закарпаття ознайомились інші народи. Специфічний закарпатський колорит, манера виконання вражали своєю щирістю, чистотою, темпераментністю та відкритістю.

Отже, під час керування Петра Милославського Закарпатський народний хор пройшов шлях від формування до творчої зрілості. За сприянням маестро колектив знайшов свій стиль, манеру виконання, виробив репертуарну лінію, сформував концертні програми та розпочав активну гастрольну діяльність. У своїй роботі хор спирався на поєднання кількох національних хороших традицій, а саме, закарпатських (українських) народно-пісенних принципів, а також рис професійного хорового мистецтва інших народів.

Bibliography and Notes

1. *Архів Закарпатської обласної філармонії*, Фонд 744, Опис 1, Справа 56: *Звіти про діяльність філармонії*, 25 арк.

2. *Державний архів Закарпатської області*, Фонд Р-2475, Опис 3, Справа 28: *Про недоліки у роботі закарпатських мистецьких колективів*, 13 арк.

3. Грін Олексій, *Божественний регент: Петро Милославський – засновник професійного хорового мистецтва на Підкарпатській Русі*, [у:] *Карпатський край* 1994, № 5–6, с. 75–76.

4. Грін Олексій, *Музичне життя емігрантів (Диригент, викладач, теоретик і практик хорової справи Петро*

Милославський), [у:] *Карпатський край* 1995, № 9–12, с. 107–108.

5. Грін Олексій, *Петро Милославський та хорова справа у нашому краї*, [у:] *Новини Закарпаття* 1996, № 20, с. 5.

6. Кречко Михайло, *Співає Закарпатський народний хор*, Ужгород: Закарпатське обласне видавництво 1959, 64 с.

7. Маринін Віктор, *Мистецтво служить народу*, «Закарпатська правда» 1976, № 22, с. 4.

8. Полищук Віталій, *Первый концерт*, «Закарпатская Украина» 1946, № 28, с. 4.

9. Хланта Іван, *Пісня над Карпатами: Державний заслужений Закарпатський народний хор*, Ужгород: Карпати 1994, 85 с.